

A MAGAS-ATLASZ, FELÜLRŐL

⊕ SZÖVEG: VANICSEK LÁSZLÓ
KÉP: LÁSZLÓ PÉTER

**Ez az emelkedő sose akar véget érni.
Rövid két napon belül már másodszor.
Száz lépés a légzés ritmusában,
aztán rövid pihenő a síbotra támaszkodva,
ismét száz lépés, újra pihenő.
A törmelékkel borított hegyoldalon hiába
keresem a legfőbb pontot, még mindig
nyoma sincs. Pedig jobbkézről már látszik
a csúcs két orma közötti bevágásba felvezető,
meredek jégfolyosó, aminek még a legalján,
a beszállás előtt sikerült hágóvas nélkül
alaposan elcsúsznom a csonttá fagyott
havon, éppen bele egy jéggel kitöltött,
meredek vízmosásba**

Marokkó 4000

Némi tipródást követően döntök: ha már komolyabb sérülés nélkül sikerült megúszni a dolgot, akkor jobb a békesség..., vagyis – némi kerülővel – nekivágok a keleti pilléren át vezető „normál” sziklaútnak. Először a Ras n'Ouanoukrim (4083 m) kettős csúcsára, hogy azon keresztül érjem el az igazi célotmat, a Timzguida n'Ouanoukrim (4089 m) sivatag fölé tornyosuló, nagy sziklatömbjét.

Oldalt már látszik a Timzguida kőlapokkal és jéggel fedett teteje, így a Ras csúcsa sincs túlságosan messze a fejem fölött. Ez akár igazán lelkesítő is lehetne, de a kicsúzás után még mindig fáj a térdem, no meg persze a szívem is az elmulasztott jégmászás miatt. Végül pedig ez a kötőmelék. Valóban, ez egyáltalán nem tartozik az igazán lelkesítő dolgok közé. Ahogy persze az se, hogy Péter, Tamás és Attila mégiscsak felmászott a jégfolyosón – nélkülem.

De most itt mászok, száz lépés, pihenő, újabb száz lépés, és így tovább. Valahogy mégiscsak haladunk.

Ráadásul két nappal ezelőtt egy hasonlóan történelmes emelkedőn egyszer már felküzdöttük magunkat: akkor a Jebel Toubkalra (4167 m), az Atlasz-hegység és Észak-Afrika legmagasabb csúcsára. Mert Szabolcs barátunk úgy döntött, hogy nem elég az utolsó, országúton elérhető településről, Imlil faluból (kb. 1700 m) első húzásra felkapaszkodni a Mouflon menedékházhoz (3200 m), hanem rögvest másnap reggel nyomás a Toubkalra a Nyugati-teknőn át, hátha elromlik az idő, elfogy az elszánás, vagy történik valami, ami veszélyezteti a minimális eredményességet...

És bár az útvonal nagyjából igazán tetszetős, a csúc alatti hegyhát már sose akart véget érni, ott sem. Mintha a földkerekség valamennyi sziklatör-

LÁTKÉP A JEBEL TOUBKAL (4167 m) CSÚCSÁRÓL DÉLNYUGAT FELÉ

A csúcsok balról jobbra:

Timzguida n'Ouanoukrim (4089 m),
Ras n'Ouanoukrim (4083 m), Akioud (4035 m).
Előtérben a Toubkal nyugati csúcsa (4031 m)

melékét oda hordta volna össze a Fennvaló. De mégse, mert a másik felét meg alighanem itt, a Ras alatt rakta össze! Ha azonban valami mégis maradt, akkor azt meg elvitte a Tátrákba, haza. No akár-hogy is, legalább otthonosan érzem magam.

A Toubkalra persze ezzel együtt is érdemes volt felmászni, részben, mert a legmagasabb, vagy mert a tetején van egy olyan csúcsjelző fémváz, amihez foghatót még sose láttam, meg persze a lenyűgöző kilátás okán, de ezúttal kivételesen azért is, mert azon a napon még eljegyzési helyszín is volt...

Jubileumi magaslatok

Történjen bármi, az igazi és tiszteletbeli geológusok 20. évfordulós hegymászása már nem zárulhat szép eredmény nélkül! Ez a túrasorozat ugyanis 1995-ben eredetileg azzal a céllal született, hogy a téli vizsgaidőszak vége és a tavaszi szemeszter kezdete közötti héten az ELTE hegyek iránt komolyabban érdeklődő geológushallgatói téli körülmények között jobban megismerkedjenek a Kárpátok legszebb hegyvonulataival. A dolog egy Retyezát-

túrával kezdődött, aztán a következő években különféle Magas-Tátra-, Radnai-havasok-, Bucsecs-, Jezer-Papusa-, Szebeni-havasok-, Páring-túrákkal folytatódott.

Új színt akkor kapott a sorozat, amikor a „nomád kirándulások” helyét komolyabb téli hegymászások vették át a Pirin, a Nyugati- és az Alacsony-Tátra főgerincén, majd jöttek a téli Keleti-Alpok: a Venediger-csoport és az Ötz-völgyi-Alpok.

A 20. alkalomra nem is maradt időnk méltó célpontot keresni, mert egy novemberi estén jött a telefon: február elején lehetőségünk lenne elutazni a marokkói Marrakechbe olyan áron, amennyiért Záhonyig se visz el oda-vissza a vonat, azonban 24 órán belül döntenünk kell... Ezt az ajánlatot meg egyszerűen lehetetlen volt visszautasítani, így tegnapelőtt egyszer csak fenn álltunk Afrika egyik tetején, tizennégyen.

Mégpedig igazi téli körülmények között, mert a közkeletű hiedelmekkel szemben az Atlaszban télen igazán tél van. Hideg, hó meg jég. Ez persze nem gátolja az apró, helyi margarétát abban, hogy egy nap-sütötte, védett sziklamélyedésben ilyenkor is kivirágozzék, de ez inkább kivétel, semmint szabály.

**A JEBEL TOUBKAL (4167 m) TÖMBJE
A RAS N'OUANOUKRIM CSÚCSÁRÓL**
Háttérben, északkelet felé
a Magas-Atlasz távolabbi vonulatai húzódnak
(balra)

**PIHENŐ A N'OUANOUKRIM-HÁGÓ (3750 m)
fölötti gerinc egyik sziklatornjának tövében**
(jobbra)

Éltető Atlasz

Az Atlasz bármennyire is délen fekszik, elég magas ahhoz, hogy ebben az időszakban – megfelelő csapadékjárás esetén – vastag hó fedje be a 3000 m fölötti hegyeket, és a hó csak késő tavasszal, nyár elején olvadjon el.

A hegység így sokmillió ember életét könnyíti meg a tőle északra fekvő területeken. Részben perze azért is, mert sziklavárként tornyosul a kíméletlen szaharai környezet határán, másrészt azonban azért, mivel a róla lefolyó kiterjedt patak- és folyórendszerek abban az időszakban is vízzel látják el a Mediterráneum peremén fekvő területeket, amikor az esőt hozó felhők amúgy messze elkerülik a térséget. Marrakech városában például – amit a berberiek fővárosaként is emlegetnek – manapság legalább egymillió ember él.

Ám az olvadákvíz délre, a Szahara irányába is éltető útra indulhat, erre is vezetnek vízmosások és völgyek. Patakjaik időszakosak, ám késő tavasszal, főleg áprilisban komoly áradások is megindulhatnak a sivatag irányába. A leghíresebb vádi, a Draa-völgy folyója néhány napra akár Tisza-méretűvé is duzzadhat, hogy aztán vize elszivároгjon a Szahara mélyén (ahol felszín alatti vízáramlásként tovább él).

Ahogy a vizet kapó sivatag tuareg lakosságának agyagházai a szaharai vádiknál és oázisokban koncentrálódnak, úgy az Atlasz vidékén élő berber közösségek különleges, semmi mással össze nem téveszthető stílusban emelt falvainak is a víz a legfontosabb szervezőereje. A hegyekből lefolyó patakok magasabb részén mesterséges oldalcsatornákbá vezetik a vizet, és a zsilipeken keresztül in-

**A LEGFELSŐ, ÚTTAL ELLÁTOTT
BERBER TELEPÜLÉS, ARMDI (Kb. 1950 m),
ami éppen egy hajdani gleccser végmorénájára épült.
A házak egyszerűek, de belülről otthonosak**

**CHAMHAROUCH FALUBA (Kb. 2250 m)
MÁR NEM VEZET ÚT, CSAK EGY ÖSVÉNY
A SZURDOK MEREDEK OLDALÁN**
Ennek ellenére a helyi kecskepásztorok
a francia mellett angolul is jól beszélnek...
(balra)

nen táplálják a völgyek oldalában fekvő földparcellákat és vezetik a vizet a meredek hegyoldalakra szorosan egymás fölé és alá ragasztott házakhoz is. A berber falvak ettől olyan látszatot keltenek, mint valami furcsa kaptárrendszer, amit – az öntözési zónában – éles, vízszintes vonallal határolva keretez a zöld növényzet, fölöttük pedig csak szárazságtűrő bozóttal pettyezett, kopár hegyoldalak emelkednek. Még feljebb pedig az égetető csúcsok, telente fehéren és büszkén.

Sivatagperemi hegyvilág

Az Atlasz maga több vonulatban, 2500 kilométer hosszúságban húzódik az Atlanti-óceántól egészen Tunéziáig, párhuzamosan a Földközi-tenger déli partvonalával. Az erősen meggyűrűt hegyvonulatok a szerkezeti mozgások, majd eljegesedések folyamán, valamint a nedves periódusok eróziója és

a száraz körülmények igen erőteljes kőzetaprózódása során nyerték el mai formájukat.

Az eljegesedés persze leginkább a heglánc nyugati részén emelkedő Magas-Atlasz területét érintette. A magasabban fekvő völgyekben sok helyütt tisztán láthatók az egykori hatalmas gleccserek után hátrahagyott oldalmorénák, a völgyek fenekén heverő óriási sziklákon a jég által végzett kíméletlen csiszolások nyomai. Sőt, az Imlil fölötti Armd nevű település egyenesen a Toubkal-hegycsoport északi völgyrendszerének alján lévő végmorénasáncra épült!

Am nemcsak a száraz Szahara peremén magasodó, hófödte hegyek látványa, a sivatag és magashegység közvetlen találkozásának hangulata a különleges, hanem a Magas-Atlasz élővilága is több szempontból teljesen egyedi. Az alsóbb régiók cédrus- és fenyőligeteit az alpinövezetben bennszülpött jellegű cserjék és füvek váltják fel, amelyek a védtebb és a fentről szivárgó víz miatt nedves völgyhajlatokban óriási tömegben borítják a hegyoldalakat. Tavasszal ezek a helyek gyönyörű virágoskertté változnak, ahol a botanikus hegymászó – a magas hegyormok hívogató látványa ellenére is – valószínűleg eltéveszti az útirányt.

Am most tél van, és nemcsak a növények, hanem az állatok is pihennek. A fauna nem hival-

kodó: pár rovar, amit a hűvös napsütés előcsalt a fényre, sovány kecskék kisebb csoportjai, amelyekről utóbb kiderül, hogy egy még soványabb berber pásztor terelgeti, két holló, melyek némi hulladék reményében néha felrepülnek a legmagasabb hágók környékére, vagy egy kis énekesmadár, amelyik a menedékház teraszán koldul kenyérmorzsák reményében.

Följebb a növényzet is egyre szegényesebbé válik, és nagyjából 3500 méter fölött – télen legalábbis – már csak sziklák, hó meg jég található. És persze a magas ég.

Teljes a kép

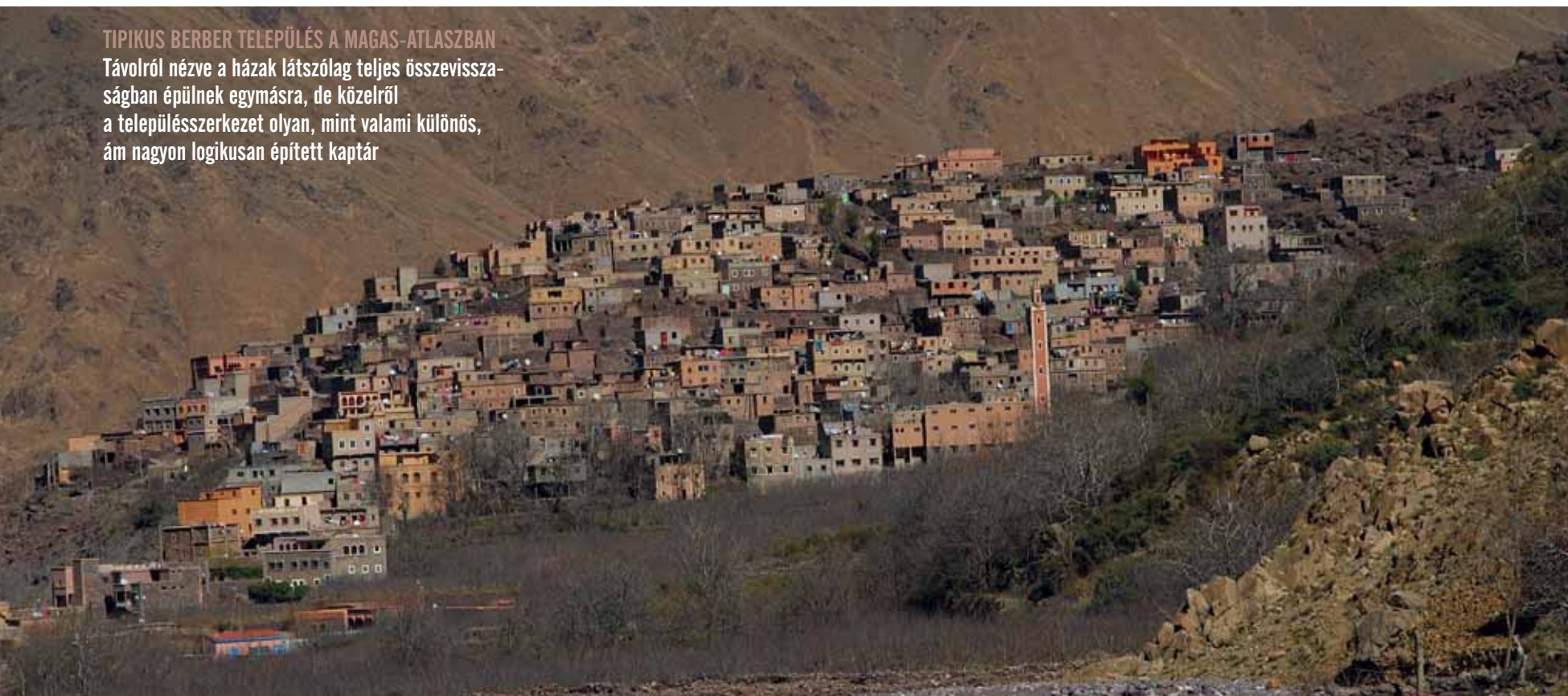
A Ras n'Ouanoukrim csúcsa persze azért még nem egészen az ég. Csak majdnem.

És a törmeléklejtő végén, a ki tudja, hányadik száz lépésen túl már lassan fent vagyok a tetején. Mögöttem a mélységbe fagyott völgy, aztán a következő hegygerinc, azon túl pedig még mélyebben, egészen lent a sivatagi oldalon, jó 2 kilométerrel a talpam alatt eltűnik a Lac d'Ifni, a lazúrkék tó. [Ahová nagyon jó lenne lemenni, de erre ezúttal nem lesz idő. Egy csaknem négyezres hágón vezet az ösvény a túloldalra, de aztán vissza is kellene még

TIPIKUS BERBER TELEPÜLÉS A MAGAS-ATLASZBAN

Távolról nézve a házak látszólag teljes összevisszaságban épülnek egymásra, de közelről a településszerkezet olyan, mint valami különös, ám nagyon logikusan épített kaptár

A KOPÁR HEGYOLDALAKKAL HATÁROLT VÖLGYEK ALJÁN
– ahol az öntözés lehetővé teszi a megtelepedést – mindenütt épületek kisebb-nagyobb csoportjai állnak

jönni, ugyanazon a hágón át. (Vagy esetleg röpke 500 kilométer kerülőt tenni, a sivatagon át...)]

Marad hát legvégül a Timzguida irtatlan sziklavára, ahová a Ras csúcsa alatti sekély hágóból lassan mégiscsak fölmászom, és ahonnan most belenézhetek a nagy sivatagba, már amennyire a hegyek fölött gyülekező pára ezt lehetővé teszi. Odalent, a mély völgyeken túl egy üres és kopár fennsík nyúlik szinte a látóhatárig, amit a Siroua (3305 m) vulkáni hegytömbje koronáz. A fennsíkon elszórtan számtalan kisebb vulkáni kúp emelkedik, és e sötét sziklával és fagyott hóval fedett, nagy hegytömb tetejéről a mélyben elterülő halott táj látványa annyira valószínűtlen, mintha egy teljesen ismeretlen és lakatlan világban járnék, egymagam.

Sok csúcson álltam már, de ilyen furcsa világot még sosem láttam, ennél pedig nem is kell több, azt hiszem. Ráadásul az Atlasz túloldalán, északon vár még egy másik különlegesség, Marrakech városa is, amihez fogható hely szintén nincs több, még hasonló sem.

De az már egy egészen másféle történet... ☺